

חוזר מס' : 9/2022

ירושלים, ו' תמוז, תשפ"ב
5 יולי, 2022

אל: מנהלי בתי החולים
מנהלי האגפים הרפואיים - קופות החולים

הנדון: הערכה, ניטור ושימוש מושכל בתכשירים אופיואידים לטיפול בכאב שאינו ממקור סרטני

1. רקע:

במהלך העשור האחרון חל גידול מתמיד ומדאיג ברישום מרשמים לתכשירים אופיואידים. בדו"ח שפורסם על ידי ה-OECD בשנת 2019 עלה כי בישראל חל גידול של מעל 90% בהיקף רישום מרשמים לתכשירים אופיואידים. בקרב אוכלוסית מטופלים שלא על רקע מחלות סרטן או סיבוכיהן, נצפה גידול בשיעור המשתמשים בתרופות מרשם אלו לפרקי זמן ממושכים (מעל 6 חודשים), ובשיעור המטופלים הצורכים מינונים יומיים גבוהים מעל 120 מיליגרם ליום (oral morphine equivalent). הסיבות לגידול המתמיד ברישום תכשירים אופיואידים מגוונות, ולפחות בחלקן נובעות מפערי ידע ומודעות בקרב מטופלים ומטופלים, מהעדר חלופות טיפול יעילות וזמינות לשיכוך כאב ומהעדר רצף טיפולי הולם בין מערכי טיפול. פעולות מגוונות, שננקטו להתמודדות עם הבעיה בארץ, טרם צלחו.

2. מטרה:

קביעת תהליכים לקידום מיטוב הטיפול באופיואידים והעמקת הבקרה והניטור על רישום תרופות מרשם לתכשירים אלו לצורך מתן טיפול רפואי נאות ומניעת נזקים.

3. הגדרות:

"אופיואידים": ובכללם אופיאטים.
"מוסד רפואי" לעניין חוזר זה: קופות חולים ובתי חולים, למעט מוסדות סיעוד.
"שימוש לרעה": שימוש בתכשירים אופיואידים שלא לפי הנחיות הרופא או שלא לצרכים רפואיים.

4. אחריות:

באחריות מנהל מוסד רפואי לקיים תוכנית קבועה למיטוב הטיפול בתכשירים אופיואידים ולבקרת רישומם (להלן – התוכנית המוסדית). התוכנית תעודכן ותאושר מדי שנה על ידי מנהל המוסד הרפואי.

5. ועדה מוסדית בקופת החולים ובבית החולים

- 5.1 מנהל מוסד רפואי ימנה וועדת היגוי מוסדית מטעמו לניהול התוכנית המוסדית.
- 5.2 לראשות הוועדה ימונה סמנכ"ל במוסד הרפואי או רופא אחר הנושא בתפקיד ניהולי בכיר
- 5.3 הוועדה תכלול לפחות 5 נציגים מהמקצועות השונים במוסד, כגון: רפואה ובפרט מתחומי הרפואה העוסקים בטיפול בכאב, בריאות הנפש ורפואת התמכרויות, סיעוד, רוקחות, עבודה סוציאלית, מקצועות הבריאות, מערכות מידע ובטיחות הטיפול.
- 5.4 תפקיד הוועדה להתוות את התוכנית המוסדית, לעקוב אחר מימושה והישגיה ולדווח אודותיהם למנהל המוסד הרפואי ובכלל זאת לפעול להעלאת המודעות לנושא בקרב המטפלים ולהנגיש חלופות טיפוליות אפשריות לשימוש בתכשירים אופיואידים .
- 5.5 לצורך מימוש התוכנית המוסדית על הוועדה לקדם במוסד פיתוח תשתית מידע התומכת בעבודת המטפלים ובאיסוף הנתונים הנדרשים.
- 5.6 בקופת חולים - הוועדה המוסדית תרכז ותפקח על עבודת הוועדות המחוזיות (סעיף 6 להלן).
- 5.7 הוועדה המוסדית תתכנס לפחות פעמיים בשנה. פרוטוקול הישיבות יתועד.

6. ועדות מחוזיות בקופת החולים

- 6.1 מנהלי מחוזות קופת החולים ימנו וועדות מחוזיות להטמעת התוכנית המוסדית ולהתאמתה לפעילות המחוזית.
- 6.2 בנוסף לתפקידה המערכתי המפורט לעיל, הוועדה תדון באופן ההתמודדות עם מקרים פרטניים מורכבים שידווחו מהמרפאות (בנוסף לתפקידה המערכתי המפורט לעיל).
- 6.3 בראש כל וועדה יעמוד המנהל הרפואי של המחוז או סגנו.
- 6.4 מומלץ כי הרכב הוועדה המחוזית יכלול את נציגי המקצועות, שבהרכב הוועדה המוסדית.
- 6.5 הוועדה המחוזית תתכנס לפחות פעם ברבעון. פרוטוקולי הישיבות יתועדו.

7. מרכיבי התוכנית המוסדית

- 7.1 קביעת פרוטוקולי טיפול בכאב, הטמעתם בעבודת הצוותים המטפלים
- 7.2 הטמעת הליך אישור מקדים לשימוש בתכשירים אופיואידים חזקים (כגון פנטניל ואוקסיקודון) בטיפול בכאב כרוני שאינו קשור למחלות הסרטן וסיבוכיהן.
- 7.3 שימוש בחלופות טיפוליות הולמות לצורך צמצום הצורך בשימוש באופיואידים.
- 7.4 הדרכת צוותי רפואה, סיעוד ורוקחות בטיפול בכאב בכלל ובשימוש בתכשירים אופיואידים, בפרט.
- 7.5 בקרת הרישום והטיפול באופיואידים בהיבטי איכותו ובטיחותו.
- 7.6 היבטי רצף טיפולי בעת מעבר בין מוסדות רפואה.
- 7.7 מתן התראות למטפלים אודות רישום ממושך של תכשירים אופיואידים והצורך להוועץ בגורמי רפואה נוספים לגבי אופן המשך הטיפול.
- 7.8 בקרת הניהול הרוקחי וניפוק התכשירים האופיואידים.
- 7.9 איתור מטפלים שבקיאותם בשימוש בתכשירים אופיואידים פחותה, והפנייתם לרענון מקצועי בנושא.

- 7.10. איתור מטופלים באופיואידים לגביהם נדרשת התערבות לצורך הפחתה במינון / הפסקת הטיפול והפנייתם למסגרות הטיפוליות המתאימות: מרפאות לטיפול בכאב, מרפאות לגמילה.
- 7.11. איתור מקרים המעלים חשד לשימוש לרעה באופיואידים והתאמת המענה בהתאם למקרה הפרטני.
- 7.12. הערכת וניטור היקף השימוש השנתי באופיואידים במוסד.
- 7.13. קידום מחקר בתחום.

8. דיווח ובקרה

- 8.1. קופות החולים ידווחו מדי שנה למשרד הבריאות אודות היקפי השימוש באופיואידים בתבנית שתקבע.
- 8.2. ביצוע הנחיות חוזר זה יבדקו מעת לעת במסגרת בקרות חטיבת הרפואה במוסדות.

הואילו להעביר תוכן חוזר זה לידיעת כל הנוגעים בדבר במוסדכם.

ב ב ר כ ה,

ד"ר חגית מזרחי
ראש חטיבת הרפואה

העתק : המנהל הכללי
המשנה למנהל הכללי
הנהלה מורחבת
מנהלי קופות החולים
קרפ"ר – צ.ה.ל
קרפ"ר – שרות בתי הסוהר
קרפ"ר – משטרת ישראל
רכז הבריאות, אגף תקציבים – משרד הבריאות
יו"ר ההסתדרות הרפואית
יו"ר ההסתדרות האחיות
יו"ר מועצה מדעית – ההסתדרות הרפואית
מנכ"ל החברה לניהול סיכונים ברפואה
בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי
ארכיון המדינה
מנכ"ל חברת ענבל

סימוכין : 821735422

[אתר האינטרנט בו מפורסמים חוזרי חטיבת הרפואה וחוזרי מנכ"ל](#)